د مرکزي افغانستان په یوې ولسوال□ کې د روغتیا ځارنې غمیزه

Author: Ahmad Shah Jawad

د ارزګان ولایت په یوې ولسوال□ کې دوه ډاکټران د لسګونو زرو خلکو درملنه کوي.

په افغانستان کې د آی ډبلیو پی آر د خبریال، احمدشاه جواد لیکنه
د افغانستان په کلیوالي سیمو کې د روغتیا د مسلکي افرادو او د درملو نشتوالي خبر په زړه پورې نه دی، خو د ارزګان ولایت د دهراوود په ولسوال□ کې دا یوه رښتینې ستونزه ده، چې یوازې دوه تنه ډاکټران د لسګونو زرو تنو اوسیدونکو په درملنه بوخت دي.
د هېواد د تر ټولو وروسته پاتې ولایت په دې مرکزي سیمه کې، یو نارینه او یوه ښځینه ډاکټره او درې تنه ښځینه روغتیاپالې کار کوي.
د ځارنې د نشتوالي معنا داده چې ناروغان او امید واره میندې باید څلوېښت کیلومتره لار ووهي، ترڅو د نومورې ولایت ختیځ تیرینکوټ یا په لویدیځ کې کندهار ته ورسیږي. یو شمېر یې په لار کې مړه کیږي.
د شاه ولي په نامه یوه ټکسي چلوونکي وویل: «ما زیات شمېر امیدواره میندې د ماشوم د زیږون لپاره تیرینکوټ ته وړې دي. خو په خواشین□ سره باید ووایم چې د هغوی له ډلې څخه یې شپږ تنه زما په مخکې د لارې په اوږدو کې مړې شوې دي.»
د نومورې ولسوال□ ولسوال، حاجي امین الله خان وویل، د امکاناتو د نشتوالي له امله خپه دی. په ولسوال□ کې اصلا کوم ډاکټر نشته.
هغه وویل: «ښایي دا ولسوالي د افغانستان یوه برخه نه وي. باور وکړه دلته هره ورځ یوه مور د ماشوم د زیږون پر مهال مري او لامل یې د ډاکټرانو او طبي اسانتیاوو نشوالی دی.»
د امنیتي ستونزو په ګډون د یو شمېر نورو ستونزو له امله په ارزګان کې د طبي کارکوونکو ګومارل ګران کار دی. هلمند او کندهار ته څېرمه پروت دا ولایت د یاغیانو قوي مرکز دی. د ازاد□ د راډیو په وینا د مارچ د میاشتې په ۲۴ لږ ترلږه پنځه تنه د سړک د غاړې د یو بم د چاودېدو له امله ووژل شول.
د دهراود له دوو ډاکټرانو څخه یو ډاکټر، اختر محمد وویل، د ټیټ معاش او د دولت د مرستو د نشتوالي له امله دلته ډاکټران کار ته زړه نه ښه کوي.
نومورې ډاکټر وویل: «زه د میاشتې ۳۴۰ یورو [۴۴۵ډالره] معاش اخلم. دا ډېر لږ معاش دی. هغه زیاته کړه، زه مجبور یم دلته پاتې شم، ځکه: «زه د همدې ولسوال□ اوسیدونکی یم. وجدان مې اجازه نه راکوي [بل چېرته] لاړ شم... دې بېوزلو خلکو ته دوه تنه ډاکټران پاتې دي. که مور هم لاړ شو، هغوی به څه کوي؟»
یوه ځایي نرسه، چې د دایې په توګه کا رکوي، وایي، د میاشتې درې سوه ډالره معاش اخلي. هغه وایي زړه یې دی د ناسمو شرایطو له امله کار پرېږدي.
هغې د نامه د نه څرګندولو په شرط وویل: «چارواکي زموږ پروا نه ساتي. هره شبېه مو ژوند په خطر کې دی. هغوی [ناروغان] له مور څخه ډېرې تمې لري. هغوی هم مور ته په ښه سترګه نه ګوري.»
یوه ځایي اوسیدونکي وویل، که طبي کارکوونکي له ناروغانو څخه ستړي وي، مور همداسې درواخله.
د جان محمد د وینا له مخې د طبي کارکوونکو له لږوالي سره سره کلینیک ته ډېر ناروغان راځي.
هغه وویل: «نومورې دوه تنه ډاکټران د سهار له اتو بجو څخه ترغرمې پورې په کلینیک کې وي. له هغې وروسته ناروغان نه ګوري. که ناروغان په بیړنۍ ډول [عاجل] راوړل شوي هم وي، خلکو ته وایي چې تیرینکوټ یا کندهار ته یې ورسوي.»
جان محمد په دې وروستیو کې د شپې په لسو بجو خپل تره د ملا د خوږ له امله کلینیک ته راوړ. د کلینیک کارکوونکو تیرینکوټ ته واستاوه، خو تره یې په لاره کې سا ورکړه. هغه وویل: «هغه [ډاکټر] ورته آن یوه ګول□ هم ورنه کړه.»
د ارزګان د عامې روغتیا د ریاست مرستیال په دې اند دی چې دلته او د ولایت په نور برخو کې د اکمالاتو د نشتوالي لامل د نفوسو د شمېرې په اړه د کره او سمو معلوماتو نشتوالی دی چې بودجه یې پر بنسټ چمتو کیږي.
د افغانستان د عامې روغتیا وزارت طبي خدمتونه د ۳۵۰۰۰۰ تنو خلکو پر بنسټ چمتو کوي، خو دا شمېره د دېرش کاله دمخه ده.
دکتور نبي وویل: «دا په رښتیا هم یوه لویه ستونزه ده.» هغه زیاته کړه او ټینګار یې وکړ له هغه مهال را په دې خواد ارزګان ولایت د نفوسو شمېر اتو سوو زرو تنو ته لوړ شوی دی.
د دهراود او پاتې نور ولایت اټکل شوی نفوس ډېر توپیر لري. ځایي سرچینو آی ډبلیو پی آر ته یوازې د یوې ولسوال□ د نفوسو شمېره ۲۲۵۰۰۰ تنه وښوده، په داسې حال کې چې د افغانستان د کلو د بیارغاونې او پراختیا وزارت د ملګرو ملتونو د نفوسو د وجهې صندوق د اټکل له مخې د دهراود د نفوسو شمېره ۵۱۰۰۰ او د ټول ولایت شمېره ۳۲۱۰۰۰ کاروي. په ۲۰۰۹ کال کې د یوې سروې له مخې د ارتباطي دفتر په نامه یوې افغاني ناحکومتي موسسې د دهراود نفوس ۷۹۰۰۰ او د ټول ولایت نفوس ۵۰۰۰۰۰ اټکل کړی و.
په پام کې ده چې د دهراود د اړتیاوو د پوره کولو لپاره یو دېرش بستریز روغتون جوړ شي. د افغان روغتیایي او پراختیایي خدمتونو د ناحکومتي موسسې (AHDS) ډلې استازي، عجب نور وویل، روغتون د اروپایي اتحادیې له خوا تمویلیږي.
ځایي چارواکو پر AHDS د زیاتو کارکوونکو د نه ګومارلو پړه واچوله. د دهراود ولسوال، امین الله خان وویل، له AHDS یې، چې په ارزګان او کندهار کې له روغتیایي تاسیساتو سره مرسته کوي، غوښتنه کړې زیات شمېر ډاکتران او روغتیاپالان راواستوی، خو منل شوې نه ده.
هغه وویل: «هغوی امنیت پلمه کړ، خو ما ورته وویل،د امنیت مسؤول زه یم، هغوی باید طبي کارکوونکي راواستوي، خو دا کار یې ونه کړ.»
عجب نور ټینګار وکړ چې امنیتی خطرونه د ډاکترانو مخنیوی کوي، که نه، نو دهراود ته راځي. همداسې د معاشونو ټیټوالی درواخله، چې وایي د هغه په لاس کې نه دي.
هغه وویل: «مور څو څو ځلې د هغوی د معاشونو د زیاتوالي غوښتنه کړې، خو په ارزګان کې [روغتیا] د اروپایي اتحادیې له خوا تمویلیږي او هغوی د معاشونو له لوړوالي سره موافقه نه ده کړې.»
د ارزګان د والي مرستیال، الحاج خدای رحیم هم پر AHDS نیوکه وکړه، ویې ویل: «پروسرکال د اوړي په ګرم□ کې د تېلو د نشتوالي له امله د کلینیک جنراتور له کاره ولوېد. د ناروغانو خپلوانو له کاغذونو څخه پکې جوړ کړي وو او ناروغانو ته یې وهل. که هغوی ډاکتران نشي ګومارلای، نو ولې جنراتور ته تېل نشي اخیستلای.»
د دهراود نوی روغتون به تر یوې کچې د ولسوال□ د روغتیا ځارنې ستونزې هوارې کړي، خو ځایي اوسیدونکي محمد ګل ته دا کار ډېر ناوخته دی.
یوه میاشت دمخه د هغه زوی په ځا کې ولوېد او سر یې سخت ټپي شو. محمد ګل وویل، د ولسوال□ د کلینیک کارکوونکو له درملنې پرته هغه تیرینکوټ ته واستاوه. زوی یې ډېره وینه ورکړې وه او په لاره کې مړ شو.
هغه وویل: «حکومتي کارکوونکو زما زوی مړ کړ. د هغوی زامن په بهر کې درملنه ترلاسه کوي، خو هیڅا آن زما د زوی ټپونه بنداژ نه کړل.»

احمد شاه جواد په ارزګان کې د آی ډبلیو پي آر له خوا یو روزل شوی خبریال دی.

Source URL: https://iwpr.net/ps/global-voices/%D8%AF-%D9%85%D8%B1%DA%A9%D8%B2%D9%8A-%D8%A7%D9%81%D8%BA%D8%A7%D9%86%D8%B3%D8%AA%D8%A7%D9%86-%D9%BE%D9%87-%D9%8A%D9%88%DB%90-%D9%88%D9%84%D8%B3%D9%88%D8%A7%D9%84%DB%8D-%DA%A9%DB%90-%D8%AF-%D8%B1%D9%88%D8%BA%D8%AA%D9%8A%D8%A7-%DA%85%D8%A7%D8%B1%D9%86%DB%90-%D8%BA%D9%85%D9%8A%D8%B2%D9%87